

Гене́за творення Організації Українських Націоналістів. (назва, емблема, текст та мелодія гімну, прапор)

Степан Пахолко. Ольга Мартин Львів

Творення українського націоналістичного підпілля УВО-ОУН почалося на західно-українських землях на початку 20-х років минулого століття відразу ж після поразки в українсько-польській і більшовицькій війні. Хоча воєнні дії закінчилися, та український народ не погодився з воєнною поразкою й продовжував боротьбу з окупантами іншими засобами. На Великій Україні не припинявся антибільшовицький повстанський рух, а на Західній Україні, окупованій поляками, була крайня необхідність створення підпільної організації для продовження збройної боротьби, викликану терором польської адміністрації проти українського населення Галичини. [1]

Національно-визвольна боротьба в умовах бездержавного існування українського народу впродовж усього ХХ століття проходила під беззаперечним впливом національних символів та кольорів. Про роль та вплив національної символіки маємо яскраве свідчення Володимира Мартинця : «Вранці 1 листопада 1924 року всі в'язні вийшли на прохід (прогулянка політичних в'язнів на подвір'ї тюрми "Бригідки" у Львові, - авт.) із національними відзнаками. Сторожі намагалися їх зняти, та дарма. Полковник Мельник виголосив до в'язнів коротку урочисту промову, в'язні відспівали пісні й пішли до камер. По обіді на всіх трьох турах проходу в'язні були з відзнаками і співали пісень. В тюремних умовах це було нечувано! Наглядачі в'язниці викликали поліцаїв і дозорців з Баторого і Бригідок. Прийшло близько 50 поліцаїв на чолі з комісаром поліції та президентом суду Гавелем. Вони вимагали припинити співи та зняти відзнаки. Ніхто їх не слухав. Тоді стягають усіх з проходу й ведуть перед вартівню, де повторюють наказ зняти відзнаки. І тепер ніхто не виконує.

Тоді пан Гавель звертається до полковника Мельника, заявляючи, що він буде відповідальний за те, що зараз станеться. Мельник відповів: «Сьогодні наше національне свято й увечері ми самі знімемо відзнаки». Тоді Гавель передає владу в руки комісара поліції. Той наказав поліціантам надіти багнети й оточити в'язнів. Комісар знову звернувся до Мельника, що стояв на правому крилі відділу в'язнів, з вимогою зняти відзнаки, пригрозивши, що інакше проллється кров. Полковник Мельник поглянув на в'язнів і відповів: "На нас ваших багнетів забагато, але на ідею Першого Листопада – замало!" І подивився на в'язнів, як вони сприймають його слова. Ці стояли поважні й мовчазні. Поляки зніяковіли. Мовчанка. По хвилі Гавель викликав комісара поліції на подвір'я і щось з ним говорив, після чого комісар вернувся і відкликав поліцейний відділ" [2]

Цей невеличкий уривок – яскрава ілюстрація великої пошани та значення, яке надавалось українськими націоналістами культу національних відзнак. Такий факт свідчить про роль та вагу національних символів в українському суспільстві 20-30-х років ХХ століття.

Можна припустити, що серед національних відзнак на грудях українських політичних в'язнів була і відзнака Легії Українських Націоналістів, яку так описав один із засновників УВО-ОУН Зеновій Книш: «Вживались у Легії Українських Націоналістів членські відзнаки у формі щита в українських барвах, з державним тризубом. Щит охоплював колом ланцюг, як символ соборності. З-під щита виднілось руків'я меча, що перехрещував щит. На щиті напис: "Думка думкою, меч - мечем». [3]

Відзнака поки що не віднайдена, але натомість відома відзнака, зображення якої відповідає опису за виключенням напису: "Думка думкою, меч - мечем». (фото №1,1а)

На початку 1929 р. внаслідок об'єднання кількох націоналістичних організацій на Першому конгресі українських націоналістів у Відні була створена Організація Українських Націоналістів. [4] (фото №2)

У процесі підготовки Першого конгресу дискутувалася назва майбутньої націоналістичної організації, зокрема Д. Андрієвський запропонував назву « Ліга розбудови нації». Пропонувались також назви «Національне лицарське Братство Святого Юрія» та «Організація націонал - державників».

Та переважна більшість делегатів погодилися з назвою « Організація українських націоналістів», що й була затверджена на установчому конгресі.

Питання про творення організаційної емблеми, гімну та прапора для членів ОУН постало відразу після створення ОУН, бо на установчому Конгресі ці питання не розглядалося.

У разі потреби, до часу запровадження емблеми ОУН, використовувалась печатка та штамп Проводу українських націоналістів або печатка Української військової організації.

Д. Андрієвський під час розробки свого проекту ОУН запропонував і проект емблеми з вертикально спрямованим мечем, вказавши: « За свою відзнаку Ліга має Тризуб, складений з ліри у формі волових рогів і сторч поставленого меча. Рисунок її синій, а тло золоте». (фото №3)

А проект статуту «Національного лицарського Братства Святого Юрія» подавав такий опис емблеми – «синій лапятий хрест з золотим обводом»[5]

В часописі ОУН «Розбудова нації» (1929) був оголошений конкурс на відзнаку для членів ОУН прапор ОУН, гімн українських націоналістів (текст і музика). На конкурс було подано декілька варіантів відзнаки. [6] (фото №4-5)

Про наслідки конкурсу на відзнаку та текст гімну Провод ОУН офіційно повідомив : «Повідомляєм до відома членству ОУН, що з надісланих проектів відзнака-гербу ОУН прийнято проект, поданий артистом - маляром проф. Р. Лісовським. Прийнятий герб буде уживаний як відзнака для членів ОУН, на прапорі, печатках, фірмових блянетках, на обкладинці офіційного органу ОУН».

Роберт Лісовський (1893-1982), народився в Запоріжжі, вчився в у Київській студії О. Мурашка, Українській академії мистецтв у М.Бойчука та Г.Нарбута, закінчив Берлінську академію мистецтв. Професор Української студії пластичного мистецтва у Празі.

В описі емблему (герб) ОУН було зазначено, що це стилізований золотий тризуб, у якого середній елемент у формі двосічного меча на білому щиті з золотою смужкою по краю щита. З часом емблема була доопрацьована.(колір щита був замінений на синій) (фото №6-7)

Також за наслідками конкурсу тексту гімну був прийнятий текст, поданий поетом Олесем Бабієм, перший куплет, якого починався так: [7]

«Зродились ми великої години
З пожеж війни і з полум'я вогнів,
Плекав нас біль по втраті України,
Кормив нас гнет і гнів на ворогів»

Автор слів гімну ОУН Олесь Бабій (1897-1975) народився в с. Середня на Івано-Франківщині. Служив в австрійській армії, потім в УГА. Здобув вищу освіту (1924-29) у Празі. Доктор літературознавства в Українському педагогічному інституті ім. М. Драгоманова.

На оголошений конкурс музики гімну надійшло п'ять варіантів, які були розглянуті комісією. Остаточний варіант гімну був затверджений Проводом ОУН та опублікований на вклейці у 3-4 числі часопису «Розбудова нації».[8]

Призвіще автора мелодії Омеляна Нижанківського не вказувалось (як і автора слів).

Композитор і органіст О.Нижанківський (1895-1973) народився в Рогатині, музику вивчав у Віденському університеті, викладав в консерваторіях Каїру та Берна.

Якщо герб та гімн були затверджені, то прапор ОУН у 30-х роках, з невідомих причин, не був остаточно затверджений. У підпільних умовах, в яких довгі роки діяла ОУН, використовувати прилюдно та навіть зберігати прапор було складно і небезпечно.

На четвертому Великому зборі українських націоналістів у 1955 р. був прийнятий Правильник церемоніалу, в якому прапор ОУН описувався, як блакитний.

з золотим тризубом з мечем в центрі полотнища. Довжина прапора 6 одиниць ширина 4 одиниці. Остаточно організаційний прапор ОУН затверджений у 1964р. на п'ятому Великому зборі українських націоналістів. [9].(фото №8)

Після розколу ОУН і утворення ОУН - самостійників - державників (згодом ОУН - революційна), остання на своєму II Великому зборі українських націоналістів (Краків 1941) окремою постановою затвердила новий прапор та скасувала використання емблеми «націоналістичний тризуб» та окремого організаційного чорно-червоного прапора з тризубом Володимира Великого. Досить швидко порядок кольорів був змінено - червоний згори, чорний внизу та введено власну емблему, автором якої був також Р.Лісовський. [10]. (фото №9)

Опис емблеми є такий «Організаційним знаком є: Чорний рівнораменний трикутник підставкою в гору, на ньому червоний хрестомеч, на хрестомечі золотий тризуб. Над підставкою буква «О», по лівій та правій стороні букви «У» та «О». Трикутник вміщений на золотому полі. [11] (фото №10)

Після відновлення діяльності та легалізації структур в Україні ОУН провела свій перший в Україні, а взагалі XII Великий збір українських націоналістів, де прийняла серед іншого Статут ОУН, що 24 вересня 1993 року був зареєстрований Міністерством юстиції України. Статут у пункті 1.5 визначав: «ОУН використовує власну символіку: прапор, вимпели, емблеми тощо, які є її символами і відмітними знаками, затверджені Проводом ОУН та зареєстровані у порядку, передбаченому чинним законодавством України». (фото №11)

ОУН - революційна чи ОУН бандерівців не формалізувала своє становище на Україні, не зареєструвалася ні як політична партія, ні як громадська організація, відповідно не легалізувала свою символіку. Натомість за ініціативи ОУН революційної створено політичну партію (1993) під назвою Конгрес Українських Націоналістів (КУН). На основі емблема та прапор ОУН -р Конгрес Українських Націоналістів створив власні символи. [12] (фото №12)

У роботах деяких дослідників є твердження, що символіка ОУН -р використовувалася, як символіка УПА, що не відповідає істині. Повстанська Армія використовувала виключно державний тризуб і національний синьо-жовтий прапор.

Список літератури:

- 1.Пахолко С. Мельник О.Фалеристичні пам'ятки українського підпілля від УВО до ОУН.// Нумізматика і фалеристика. - 2008.-№1.-С. 19-25
- 2.Мартинець В.Українське підпілля. Частина перша. Від УВО до ОУН, спогади і матеріали до передісторії та історії українського організованого націоналізму // 1949 р. С.151.
3. Книш. З. Становлення ОУН // Київ / Вид- во ім. О.Теліги, 1994. - С.28-29.
- 4.Кучерук О. Символіка Організації українських націоналістів // Нумізматика і фалеристика.- 2008.- №1.- С.22-27.
- 5.Документи і матеріали з історії Організації Українських Націоналістів.Т.1 1927-1930.- К., -С.41.
- 6.Офіційна частина. Провід Українських Націоналістів. Звідомлення 4 // Розбудова нації, - 1929.- Червень-липень.-Число 6-7.
- 7.Від Проводу ОУН.// Розбудова Нації.-1932. Січень-лютий.-Число 1-2.-С. 29-30.

8.Офіційна частина. Від Проводу ОУН // Розбудова нації. - 1932.-Липень-серпень.-Число 7-8.-С.54-55.

9.Витяг із Правильника церемоніалу.- Серпень, 1955,- Архів ОУН.

10. ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій з боротьби 1929 – 1955р.-Б.м., 1955.-С. 44.

11. Відновлення Української Держави в 1941 році .Нові документи і матеріали. - К.,2001.- С.46.

12.Статут Організації Українських Націоналістів // Київ, 1993. - С. 1.

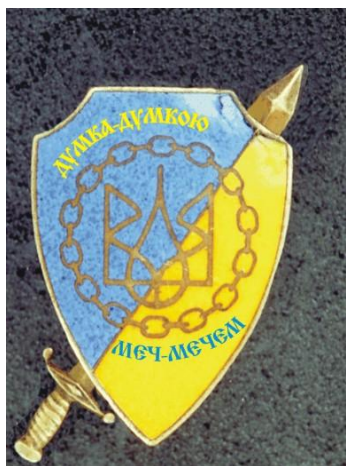

Фото № 1

Фото № 1а

Фото № 2

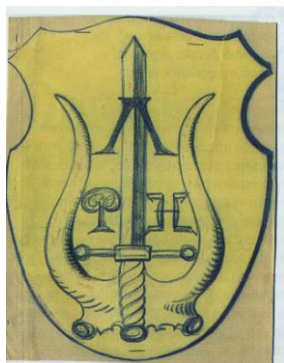

Фото № 3

Фото № 4

Фото № 5

Фото № 6

Φοτο Νο 7

Φοτο Νο 8

Φοτο Νο 9

Φοτο Νο 10

Φοτο Νο 11

Φοτο Νο 12